

Z problematyki sankcji karnych w pozakodeksowym prawie karnym gospodarczym (uwagi *de lege lata* i *de lege ferenda*)

OLAF WŁODKOWSKI

Katedra Kryminologii i Prawa Karnego Gospodarczego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

I. Wprowadzenie

Pozakodeksowe ustawy karne dodatkowe posługują się zbiorem ustawowych zagrożeń karą, którego elementy różnią się pod względem ilościowym i jakościowym nasileniem zagrożonej kary. W. Wolter nazywa je „schematami ustawowych zagrożeń”¹. W literaturze fachowej prawa karnego „schemat ustawowego zagrożenia” zwykle się nazywa sankcją karną².

¹ W. Wolter [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 173, podobnie: W. Mąciór, *Założenia ustawowego wymiaru kary*, PiP 1984, z. 6, s. 107.

² Zob. m.in. J. Majewski, A. Zoll (red.), *Kodeks Karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 493 i n.; P. Burzyński, *Ustawowe określenie sankcji karnej*, Warszawa 2008, s. 158; Z. Siwik, *Systematyczny komentarz do ustawy karnej skarbowej. Część ogólna*, Wrocław 1993, 139 i n.; L. Gardocki, *Prawo karne*, wyd. 11, Warszawa 2007, s. 19; I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1978, s. 74; I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 173–174. Również autor niniejszego opracowania posługuje się w dalszej części publikacji dla oznaczenia „schematu ustawowego zagrożenia” nazwą „sankcja karna”.

Sankcje karne ulegają podziałowi na sankcje karne bezwzględnie nieokreślone, sankcje karne bezwzględnie określone i sankcje karne względnie określone³. Te ostatnie dalej dzielą się na sankcje karne jednorodnjajowe i sankcje karne wielorodnjajowe. Z kolei, sankcja karna wielorodnjajowa dzieli się na sankcję alternatywną, sankcję alternatywno-kumulatywną i sankcję kumulatywną. Cechą sankcji karnej jednorodnjajowej jest to, że tworzy ją tylko jedna kara. Natomiast cechą sankcji wielorodnjajowych jest to, że jej elementem są dwie kary (sankcja alternatywna, sankcja alternatywno-kumulatywna i sankcja kumulatywna) lub trzy kary (sankcja alternatywna).

Trzeba mieć na uwadze, że analizy schematów sankcji karnej nie można traktować tylko w kategoriach wyliczeń matematycznych (sprowadzenie sankcji karnych do stale powtarzającego się schematu)⁴. Taka analiza (sankcji karnych w ogólności) ma wielkie walory poznawcze, w szczególności w sensie teoretycznym. Niewątpliwie, stanowi źródło wiedzy o założeniach polityki kryminalnej⁵. Stanowi jeden ze sposobów ustalenia represyjności systemu prawa karnego. Przy tej okazji warto również zwrócić uwagę na jej znaczenie praktyczne. Pozwala udzielić odpowiedzi, czy system sankcji karnych jest przejrzysty dla stosowania w praktyce sądowej, czy nie. Oceniając system sankcji karnych pozakodeksowego prawa karnego gospodarczego, należy mieć na uwadze, że system karania za przestępstwa gospodarcze był budowany i doskonalony przez lata jako narzędzie przeciwdziałania tzw. przestępczości tradycyjnej⁶.

---

³ W literaturze fachowej przyjmuje się zamiast prezentowanego tu słowa „określona” zwrot „oznaczona”. Tak m.in. P. Burzyński, *Ustawowe...*, s. 158.

⁴ Por. T. Leško, *System środków karnych*, Warszawa 1974, s. 109–110; Patrz także J. Bafia, *System kar zasadniczych w świetle K.K. z 1969 roku*, Przegląd Penitencjarny 1969, nr 12, s. 17–19.

⁵ L. Lernell, *Współczesne zagadnienia polityki kryminalnej, problemy kryminologiczne i penologiczne*, Warszawa 1978, s. 135; tegoż *Podstawowe zagadnienia penologii*, Warszawa 1977, s. 162–163; Por. W. Mąciór, *Założenia ...*, s. 105.

⁶ O. Górniok, *Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione przy wykonywaniu działalności przedsiębiorstw*, PUG 1993, nr 11, s. 4.

II. Ogólnie o schematach sankcji karnych w pozakodeksowym prawie karnym gospodarczym

1. System sankcji karnych pozakodeksowego prawa karnego gospodarczego tworzą sankcje karne względnie określone, tj. sankcje karne jednorodziejowe i sankcja karna wielorodziejowa. Elementem wszystkich sankcji karnych są kary.

Jeżeli chodzi o sankcję jednorodziejową, to występuje w dwóch zasadniczych odmianach. W pierwszym przypadku sankcja jednorodziejowa składa się z kary grzywny określonej kwotowo lub w stawkach dziennych. W drugim – elementem sankcji jednorodziejowej jest kara pozbawienia wolności.

Sankcja jednorodziejowa z karą grzywny określoną kwotowo występuje w 34 przypadkach. Z kolei, kara grzywny w stawkach dziennych stanowi element 46 sankcji jednorodziejowych. Odnosząc się do sankcji jednorodziejowej, której elementem jest tzw. terminowa kara pozbawienia wolności, podkreślenia wymaga fakt, że następuje jej gradacja wyrażająca się w różnych nasileniach. Zróżnicowanie to następuje przez wskazanie tylko górnej granicy bądź dolnej i górnej granicy kary pozbawienia wolności (tzw. „od ... do”). Przy oznaczeniu jedynie górnej granicy tej kary gradacja jest następująca: „do lat 2; do lat 3; do lat 5”, przy określeniu zaś dolnej granicy: „od lat 3”. W przypadku natomiast wskazania dolnej i górnej granicy „terminowej” kary pozbawienia wolności, granice kształtują się w sposób następujący np.: od 3 miesięcy do lat 5, od 6 miesięcy do lat 5, od 6 miesięcy do lat 8, od roku do lat 5, od roku do lat 10, od 2 do lat 12.

Dominująca pod względem rodzajowym i ilościowym w stosunku do sankcji jednorodziejowej jest sankcja wielorodziejowa. Wśród sankcji karnych wielorodziejowych zdecydowaną większość stanowi sankcja alternatywa występująca w dwóch zasadniczych odmianach:

1) z dwoma rodzajami kar: a) z karą grzywny i karą ograniczenia wolności; b) z karą grzywny i karą pozbawienia wolności⁷);

---

⁷ Ta ostatnia odmiana sankcji karnej dzieli się z kolei na dwa podtypy: 1) kara grzywny jest określona stawkowo, kara pozbawienia wolności jest zróżnicowana i tworzy tzw. drabinę: do lat 2, do lat 3 (1 sankcja); 2) kara grzywny jest określona stawkowo (zróżnicowana) i kara pozbawienia wolności (zróżnicowana).

2) z trzema rodzajami kar (kara grzywny, kara ograniczenia wolności i kara pozbawienia wolności⁸).

Drugim rodzajem sankcji wielorodzajowej jest sankcja alternatywno-kumulatywna. Ten schemat sankcji karnej występuje w dwóch odmianach:

1) kara grzywny określona w stawkach dziennych i kara pozbawienia wolności⁹;

2) kara grzywny określona kwotowo i kara pozbawienia wolności¹⁰.

Trzecim rodzajem sankcji wielorodzajowej jest sankcja kumulatywna. Sankcja kumulatywna występuje w dwóch odmianach:

1) z karą grzywny określoną w stawkach dziennych i karą pozbawienia wolności¹¹;

W przypadku tego ostatniego podtypu zróżnicowanie sankcji karnej przedstawia się w sposób następujący: 1) kara grzywny do 1 mln i kara pozbawienia wolności do roku (1 sankcja); 2) kara grzywny do 1 mln i kara pozbawienia wolności do lat 2 (1 sankcja); 3) kara grzywny do 1 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3 (7 sankcji); 4) kara grzywny do 5 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3 (1 sankcja); 5) kara grzywny do 5 mln i kara pozbawienia wolności do lat 5 (4 sankcje); 6) kara grzywny od 50 tys. zł do 0,5 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3 (2 sankcje); kara grzywny od 100 tys. zł do 1 mln i kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (1 sankcja), kara grzywny do 0,5 mln zł i kara pozbawienia wolności do lat 2 (1 sankcja).

⁸ W przypadku kary pozbawienia wolności, następuje gradacja wyrażająca się w różnych jej nasileniach: od 6 miesięcy do lat 8 (5 sankcji); do roku (46 sankcji); do lat 2 (68 sankcji); do lat 3 (5 sankcji).

⁹ Kara pozbawienia wolności ulega gradacji, jest różnicowana: do lat 2 (7 sankcji), do lat 3 (8 sankcji).

¹⁰ W tym ostatnim przypadku wyróżnić można następujące „schematy”: kara grzywny do 1 mln i kara pozbawienia wolności do lat 2 (7 sankcji); kara grzywny do 1 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3 (2 sankcje); kara grzywny do 2 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3 (2 sankcje); kara grzywny do 5 mln i kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (1 sankcja); kara grzywny do 5 mln i kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (1 sankcja); kara grzywny do 5 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3 (2 sankcje); kara grzywna do 5 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3 (5 sankcji); kara grzywny do 5 mln i kara pozbawienia wolności do lat 5 (8 sankcji).

¹¹ Kara pozbawienia wolności ulega gradacji, jest różnicowana: do lat 3 (1 sankcja), do lat 5 (9 sankcji), od 6 miesięcy do lat 8 (1 sankcja), od roku do lat 10 (1 sankcja), od lat 3 (2 sankcje).

2) z karą grzywny określoną kwotowo i ulegającą gradacji karą pozbawienia wolności¹².

2. Jeżeli chodzi o karalność przygotowania, to w pozakodeksowych ustawach karnych dodatkowych przewidziana jest w dwóch ustawach. Po pierwsze, ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii w art. 57 ust. 1 (sankcja alternatywna z trzema rodzajami kar: kara grzywny, kara ograniczenia wolności i kara pozbawienia wolności do lat 2) i art. 57 ust. 2 (sankcja jednorodziejowa z karą pozbawienia wolności do lat 3). Po drugie, ustawa o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz produkty tradycyjne – art. 57 ust. 3 z sankcją alternatywną z karą grzywny, karą ograniczenia wolności i karą pozbawienia wolności do lat 2 i art. 57 ust. 4 z karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

3. Zagadnieniem wymagającym odrębnego potraktowania jest schemat sankcji ze względu na kategorie przestępstwa (zbrodnia i występki). Kwestia występku omówiona została powyżej. W pozakodeksowym prawie karnym gospodarczym kategoria przestępstwa, jaką stanowi zbrodnia, sprowadza się do 3 stanów karalnych. Podkreślenia wymaga fakt, że te trzy zbrodnie są kwalifikowanymi typami występku (typ podstawowy). Warianty sankcji karnej przedstawiają się w sposób następujący:

a) sankcja kumulatywna z karą grzywny i karą pozbawienia wolności „na czas nie krótszy od lat 3” (art. 53 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii);

b) sankcja jednorodziejowa z terminową karą pozbawienia wolności. Określenie granic ustawowego zagrożenia tej kary przedstawia się w sposób następujący: „na czas nie krótszy od lat 3” (art. 59 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii).

4. Przedstawienia oddzielnej analizy wymaga także schemat sankcji karnej ze względu na podstawowe odmiany przestępstw, tj. schemat sankcji karnych za przestępstwa w typie uprzywilejowanym i typie kwalifikowanym. Chodzi tu m.in. o to, w jaki sposób przebiega modyfikacja sankcji karnej typu uprzywilejowanego oraz typu kwalifikowanego (do

---

¹² Wyróżnić można następujące „schematy”: kara grzywny do 50 tys. i kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5; kara grzywny do 1 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3; kara grzywny do 5 mln i kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5; kara grzywny do 5 mln i kara pozbawienia wolności do lat 3.

typu podstawowego), a następnie, czy zachowany zostaje związek pomiędzy dyspozycją karną a sankcją karną.

Wydaje się, że taka analiza powinna zostać rozpoczęta od **typu uprzywilejowanego**. Z tego punktu widzenia, na początku odnieść należy się do elementu uprzywilejowującego. Ogólnie rzecz biorąc, wyróżnić można trzy elementy uprzywilejowujące. Po pierwsze, jest to element podmiotowy, wyrażający się w nieumyślności, po drugie, tzw. wypadek mniejszej wagi. W końcu po trzecie – obiektywny element opisowy. Ogólnie rzecz biorąc, sankcje karne można sprowadzić do następującego schematu: sankcja jednorodnjajowa z karą grzywny lub z karą pozbawienia wolności, sankcja alternatywna z karą grzywny lub karą ograniczenia wolności lub z karą grzywny, karą ograniczenia wolności i karą pozbawienia wolności.

Modyfikacje sankcji karnej (wyrażające się w łagodzeniu) przy elemencie uprzywilejowującym, którym jest nieumyślność, warto zilustrować za pomocą dwóch wariantów (schematów). Przy pierwszym wariacie (dynamicznym) technika łagodzenia polega na zmianie rodzaju sankcji karnej z jednoczesną zmianą pod względem jakościowym lub ilościowym kar stanowiących element tej sankcji karnej. Jako przykład należy wskazać na sankcje za przestępstwo z ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych (art. 37 ust. 3 – nielegalna emisja listów zastawnych lub naruszenie rygorów związanych z emisją) z sankcją alternatywną z karą grzywny, karą ograniczenia wolności i karą pozbawienia wolności przy typie podstawowym z sankcją kumulatywną z karą grzywny do 50 tys. zł i kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Następnie, przestępstwo z art. 304 ust. 3 (uniemożliwienie uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji) prawa własności przemysłowej zagrożonego karą grzywny w sytuacji, gdy w typie podstawowym przestępstwo to zagrożone jest karą grzywny, karą ograniczenia wolności i karą pozbawienia wolności do lat 2 w schemacie sankcji alternatywnej. Podobnie przedstawia się modyfikacja sankcji karnej w typie uprzywilejowanym za przestępstwo wydania fałszywej opinii o sprawozdaniu finansowym (art. 78 ustawy o rachunkowości), zagrożonego karą grzywny i karą ograniczenia wolności w schemacie sankcji alternatywnej. Natomiast w typie podstawowym, to przestępstwo zagrożone jest karą grzywny i karą pozbawienia wolności do lat 2 w schemacie sankcji alternatywno-kumulatywnej. Mniej dynamicznie przebiega technika mo-

dyfikacji sankcji za przestępstwo w typie uprzywilejowanym z art. 61 prawa czekowego (wystawienie czeku bez pokrycia lub rozporządzenie pokryciem). To przestępstwo w typie podstawowym zagrożone jest karą grzywny, karą ograniczenia wolności i karą pozbawienia wolności do lat 2 w schemacie sankcji alternatywnej. Z kolei, w typie uprzywilejowanym zagrożone jest karą grzywny i karą ograniczenia wolności w schemacie sankcji alternatywnej.

Przy drugim wariantcie łagodzenia sankcji karnej technika dotyczy już tylko samych kar. Widoczne są tu dwa zasadnicze kierunki. Pierwszy, którego technika modyfikacji polega jedynie na zmianie granic kar stanowiących element tej sankcji karnej. Ta modyfikacja odnosi się jedynie do kary pozbawienia wolności. W rzeczywistości oznacza pozostawienie za przestępstwa popełnione nieumyślnie kary pozbawienia wolności (!). Przy sankcji alternatywnej może razić znikome łagodzenie. Jako przykład należy wskazać na następujące zachowania: art. 587 § 2 k.s.h. (ogłoszenie albo przedstawienie nieprawdziwych danych o spółce), zagrożony w typie uprzywilejowanym karą grzywny, karą ograniczenia wolności i karą pozbawienia wolności do roku, w sytuacji gdy w typie podstawowym zagrożony jest karą grzywny, karą ograniczenia wolności i karą pozbawienia wolności do lat 2. Z powyższego wynika, że modyfikacja ograniczona została jedynie do zmiany górnej granicy z lat 2 do roku (!). Natomiast, przy sankcji jednorodziejowej z karą pozbawienia wolności, modyfikacja przebiega bardziej dynamicznie. Przykładowo, można wskazać na: art. 361 ust. 3 ustawy ordynacja podatkowa (typ uprzywilejowany do art. 361 ust. 1 – naruszenie tajemnicy skarbowej i art. 361 ust. 2 – ujawnienie w postępowaniu podatkowym informacji bankowych, maklerskich i towarzystw funduszy inwestycyjnych). W typie uprzywilejowanym sankcja przedstawia się w sposób następujący: sankcja jednorodziejowa z karą pozbawienia wolności do lat 2. Natomiast w typie podstawowym (art. 36 ust. 1) – karą pozbawienia wolności do lat 5 i typie kwalifikowanym art. 36 ust. 2 do art. 36 ust. 2 – karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Tzw. wypadek mniejszej wagi jako typ uprzywilejowany nie jest tak częsty jak element uprzywilejowujący nieumyślność. Schemat sankcji karnej sprowadza się do sankcji jednorodziejowej z karą grzywny w stawkach dziennych lub karą grzywny określonej kwotowo. Z sankcji wielorodziejowej – sankcja alternatywna z trzema rodzajami kar: kara grzyw-

ny, kara ograniczenia wolności i kara pozbawienia wolności do roku lub do lat 2. Jako przykład można wskazać na art. 55 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z karą grzywny, karą ograniczenia wolności do roku (w typie podstawowym zagrożone w sankcji kumulatywnej z karą grzywny i karą pozbawienia wolności do lat 5).

Typy kwalifikowane wydają się częstsze w stosunku do typów uprzywilejowanych. Element konstytutywny typu kwalifikującego wyraża się w postaci:

- a) skutku – szkoda wielkiej wartości;
- b) działaniu w celu uzyskania korzyści majątkowej;
- c) obiektywnego elementu opisowego.

Ze schematów sankcji karnych, sankcja jednorodziejowa z karą pozbawienia wolności stanowi sankcję karną dominującą. Kara pozbawienia wolności stanowiąca element sankcji jednorodziejowej ulega gradacji „od roku do lat 5”; „od 3 miesięcy do lat 5”; „od 6 miesięcy do lat 8”; „od 2 do lat 12”; „od 3 do lat 15”. Wśród tych odmian dominująca jest sankcja karna z karą pozbawienia wolności „od 6 miesięcy do lat 8”. Wśród sankcji wielorodziejowych wyróżnić można następujące schematy:

- a) sankcja kumulatywna (z karą grzywny i karą pozbawienia wolności);
- b) sankcja alternatywno-kumulatywna (z karą grzywny określoną kwotowo i karą pozbawienia wolności);
- c) sankcja alternatywna z dwoma rodzajami kar (z karą grzywny określoną kwotowo lub z karą grzywny w stawkach dziennych i karą pozbawienia wolności) lub trzema rodzajami kar (z karą grzywny, karą ograniczenia wolności i karą pozbawienia wolności do lat 2).

Modyfikacje sankcji karnej da się sprowadzić do dwóch schematów. W pierwszym wypadku przy zachowaniu tej samej odmiany sankcji karnej następuje zmiana granic kar. Widoczna jest następująca modyfikacja. Sankcja karna z karą pozbawienia wolności „do lat 3” zostaje zastąpiona karą pozbawienia wolności „od 3 miesięcy do lat 5” (art. 58 ust. 3 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych typ kwalifikowany – zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub środowiska) lub „od 6 miesięcy do lat 8” (np. art. 59 ust. 4 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych typ kwalifikowany – śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób; art. 58 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, typ kwalifikowany – udzielenie lub nakłanianie małolet-

niego lub udzielenie w znacznych ilościach). Następnie przy schemacie „od 3 miesięcy do lat 5” następuje modyfikacja wyrażająca się w zaostrzeniu – „od roku do lat 5” (art. 118 ust. 2 ustawy prawo autorskie i prawa pokrewne – typ kwalifikowany – stałe źródło dochodu lub organizowanie działalności przestępczej) lub „od 6 miesięcy do lat 8”. Przy schemacie sankcji karnej z karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 – modyfikacja na sankcję karną z karą pozbawienia wolności „od lat 2 do 12”, w końcu przy zagrożeniu karą pozbawienia wolności od roku do lat 10 modyfikacją na zagrożenie – od lat 3 (art. 59 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – typ kwalifikowany – udzielenie małoletniemu środka odurzającego lub substancji psychotropowej). Przy schemacie sankcji alternatywnej z trzema rodzajami kar (kara grzywny, kara ograniczenia wolności i kara pozbawienia wolności), modyfikacja następuje poprzez zmianę górnej granicy kary pozbawienia wolności z roku do lat 2 (np. art. 12a ust. 2 ustawy o alkoholu etylowym, typ kwalifikowany – znaczna wartość). Przy drugim schemacie następuje zmiana rodzaju sankcji karnej. Zilustrować to można w następujący sposób. Sankcja alternatywna z karą grzywny określoną kwotowo i karą pozbawienia wolności przechodzi na sankcję alternatywno-kumulatywną z tymi samymi karami przy jednoczesnej modyfikacji górnej granicy.

Sankcja alternatywna z trzema rodzajami kar (kara grzywny, kara ograniczenia wolności i kara pozbawienia wolności) przechodzi na sankcję jednorodząją z karą pozbawienia wolności.

Sankcja jednorodząją z karą pozbawienia wolności przechodzi na sankcję kumulatywną z karą grzywny i karą pozbawienia wolności.

Sankcja kumulatywna z karą grzywny i karą pozbawienia wolności przechodzi na sankcję jednorodząją z karą pozbawienia wolności (przy jednoczesnej zmianie kategorii przestępstwa z występku na zbrodnie).

5. Kolejną, zasadniczą kwestią, na którą należy zwrócić uwagę, są środki karne. Dwa środki karne, tj. przepadek przedmiotów i nawiązka, przewidziane są w 11 ustawach¹³. Nie stanowią one elementu żąd-

¹³ Chodzi tu o następujące ustawy: 1) Ochrona niektórych usług świadczonych drogą elektroniczną opartych lub polegających na dostępie warunkowym (art. 8); 2) Prawo autorskie i pokrewne (art. 121); 3) Wybór alkoholu etylowego lub wytwarzanie wyrobów tytoniowych; 4) Prawo telekomunikacyjne (art. 208 ust. 3); 5) Wykonywanie działalności

nego schematu sankcji karnej. Podstawę prawną dla ich wymierzenia stanowią oddzielne przepisy.

III. Schematy sankcji karnych w pozakodeksowym prawie karnym gospodarczym – uwagi szczegółowe

Zarysowana analiza schematów sankcji karnej pozakodeksowego prawa karnego gospodarczego w części II prowadzi do następujących wniosków.

Wszystkie sankcje karne mają charakter bezwzględnie określony (od sankcji jednorodziejowej do sankcji wielorodziejowej). Elementem wszystkich sankcji karnych jest kara.

System sankcji w pozakodeksowym prawie karnym gospodarczym cechuje bogatość, tj. różne rodzaje i typy sankcji karnych. W rezultacie system sankcji karnych nie ma charakteru jednolitego. Ta różnorodność rodzajów i odmian sankcji karnej oznacza, że brak jest typowego schematu sankcji karnej takiego, jaki ukształtowany został na gruncie k.k. z 1997 r. czy k.k.s. z 1999 r. Na gruncie systemu sankcji karnej pozakodeksowego prawa karnego gospodarczego występują takie schematy sankcji karnych, których brak jest w części szczegółowej k.k. z 1997 r. Chodzi tu o sankcję kumulatywną (przykładem jest tu sankcja karna za przestępstwo „nadużycia zaufania na szkodę spółki prawa handlowego” (art. 585 k.s.h.) – „podlega karze pozbawienia wolności do lat 5 i karze grzywny”) czy sankcję alternatywno-kumulatywną. Przykładem tego ostatniego rodzaju sankcji karnej jest sankcja karna za przestępstwo z art. 78 ustawy o rachunkowości „wydanie fałszywej opinii o sprawozdaniu finansowym” (podlega karze grzywny lub karze pozbawienia wolności do lat 2 albo obu tym karom łącznie).

---

gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym i policyjnym (art. 36 ust. 3); 6) Prawo własności przemysłowej (art. 306); 7) Zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (art. 28 ust. 5); 8) Przeciwdziałanie narkomanii (art. 70); 9) Kosmetyki (art. 14 ust. 5); 10) Rybactwo śródlądowe (art. 27 a); 11) Prawo łowieckie (art. 54).

Niektóre odmiany sankcji karnej odpowiadają tylko jednemu przestępstwu, np.

– art. 73 ustawy o funduszach emerytalnych („podlega grzywnie do 1 mln lub karze pozbawienia wolności do lat 2 albo obu tym karom łącznie”);

– art. 296 ustawy o funduszach inwestycyjnych („podlega grzywnie do 1 mln albo karze pozbawienia wolności do roku”).

Wśród sankcji karnych największe walory wykazuje sankcja alternatywno-kumulatywna. Daje ona sędziemu w ramach dyskrecjonalnej władzy sędziowskiej możliwość wyboru jednej z kar stanowiących element tej sankcji karnej, jak i prawo wyboru obu kar¹⁴.

Największe kontrowersje wzbudza sankcja kumulatywna. Taki rodzaj sankcji karnej był i jest krytykowany. Sankcja kumulatywna zawęży zakres sędziowskiej swobody. W sankcji tej zadaniem kary grzywny występującej obok kary pozbawienia wolności jest uzupełnienie i pogłębienie dolegliwości wynikającej z kary pozbawienia wolności. Wadliwość tej sankcji karnej wynika z faktu, iż sąd ma zawsze obowiązek wymierzenia kary grzywny obok kary pozbawienia wolności, nawet wtedy, gdy kara jest niecelowa, np. jeśli wiadomo, że kara grzywny nie zostanie uiszczona. Świadczy o tym to, że stosowanie kary grzywny jest z natury rzeczy z uwagi na jej charakter obiektywnie ograniczone. Dostrzegł to ustawodawca, który w art. 58 § 2 k.k. z 1997 r. wprowadził zakaz orzekania kary grzywny, gdy sprawca nie jest w stanie jej uiścić, ani gdy nie będzie jej można ściągnąć w drodze egzekucji. M. Majewski podkreśla, że „błędnym byłoby traktowanie decyzji o wymierzeniu grzywny kumulatywnej jako autonomicznej decyzji ze sfery sądowego wymiaru kraju”¹⁵. Kumulatywna kara grzywny obok kary pozbawienia wolności w samej sankcji karnej oznacza, że podstawą jej wymierzenia będzie jej obecność obok kary pozbawienia wolności w tym schemacie sankcji karnej, a nie art. 33 § 2 k.k. z 1997 r.¹⁶

Schemat sankcji karnej cechuje nadmierna rozpiętość. Chodzi o zbyt wysokie określenie górnych granic kar tworzących sankcję karną przy

¹⁴ Szerzej Z. Siwik, *System środków penalnych w prawie karnym skarbowym*, Wrocław 1986.

¹⁵ J. Majewski, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, 3 wyd., Warszawa 2007, s. 536.

¹⁶ Por. Wyrok z 17 marca 2005 r., II Aka 54/05.

jednoczesnym określeniu dolnych ich granic na poziomie „minimalnym”. Jak wiadomo, o rozpiętości sankcji karnej decydują granice kar. W przypadku sankcji jednorodziejowej będzie to dolna i górna granica tej (jednej) kary. Oczywiście jest, że granice tej danej kary stanowiącej element sankcji jednorodziejowej niekoniecznie muszą być wyznaczone w samej sankcji (granice tej kary wyznaczone mogą być przez przepisy części ogólnej k.k. z 1997 r.). W przypadku natomiast sankcji wielorodziejowej, jak słusznie zauważył Z. Siwik, „o rozpiętości ustawowego zagrożenia za dane przestępstwo decydują granice wszystkich kar, jakie składają się na tę sankcję karną. Dolną granicę sankcji karnej wyznacza minimalna granica najłagodniejszej kary, górną zaś granicę ustawowego zagrożenia wyznacza górna granica najsurowszej kary”. Oznacza to, że nie można utożsamiać dolnej granicy sankcji z dolną granicą tej kary, która jako pierwsza w sankcji karnej została wymieniona. W konkretnych bowiem przypadkach, układ kar w sankcji karnej może rozpoczynać się od kary najsurowszej, a kończyć na karze najmniej dolegliwej. Uwaga powyższa trudna jednak będzie do zaakceptowania w stosunku do sankcji kumulatywnej, którą charakteryzuje obligatoryjność orzeczenia obu kar tworzących tę sankcję karną. W tym przypadku wydaje się, że o dolnej granicy sankcji karnej decydować będą granice obu kar, a nie tylko tej, która jest karą mniej dolegliwą. Podobnie należy odnieść się do górnej granicy.

Określenie granic kar stanowiących element sankcji karnej następuje poprzez:

a) wskazanie jedynie nazwy rodzajowej kary, np. podlega karze grzywny (art. 304 ust. 3 – Prawa własności przemysłowej – przestępstwo uniemożliwia uzyskanie patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji – typ uprzywilejowany – nieumyślność). Z takiego oznaczenia granic kary wynika, że brak jest ich modyfikacji. Dolna i górna granica tej kary wyznaczona jest przez przepisy części ogólnej k.k. z 1997 r. Ustalenie granic kary określonego rodzaju możliwe jest zatem dopiero poprzez odwołanie się do przepisów części ogólnej kodeksu karnego, które określają granice kar poszczególnego rodzaju¹⁷. Słusznie zauważa P. Burzyński, że „w istocie określanie sankcji karnej dokonywane jest przez ustawodawcę poprzez wskazanie określonego schematu kary związanego z ty-

¹⁷ P. Burzyński, *Ustawowe...*, s. 164–165.

pem czynu zabronionego, przy czym schemat ten jest niezupełny i wymaga dopełnienia w drodze odwołania się do przepisów części ogólnej kodeksu karnego”¹⁸;

b) wskazanie górnej granicy bez podania dolnej granicy (por. pkt a). Przykładowo można wskazać na art. 38 ustawy o Inspekcji Handlowej (niewykonanie decyzji inspektora w toku kontroli) – „...podlega grzywnie w wysokości do 360 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności do lat 2”;

c) wskazanie dolnej granicy, bez wskazania górnej granicy – uwaga podobna jak wyżej, np. art. 59 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – „podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3”;

d) dolnej i górnej granicy za pomocą określenia „od” „do”, np. art. 36 ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałanie finansowaniu terroryzmu – odmowa przekazania informacji finansowej lub przekazanie fałszywej – „...podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

Za szczególnie rażący przykład nadmiernej rozpiętości sankcji karnej uznać należy sankcję kumulatywną z karą grzywny do 5 mln i karą pozbawienia wolności do lat 5 za przestępstwo z art. 267a prawa spółdzielczego.

Co się tyczy kar, stanowiących element sankcji karnych, to bardzo duże wątpliwości budzi obecność kary grzywny określonej kwotowo i kary pozbawienia wolności.

Krytycznie ocenić należy „dychotomie” kary grzywny – kara grzywny określona kwotowo i kara grzywny w stawkach dziennych¹⁹. Trafnie zauważa M. Melezini, że „zachowanie modelu grzywny określonej kwotowo uznano – biorąc pod uwagę wysokość górnych sankcji niektórych przepisów ustaw szczególnych, które pozostały w mocy – za przejaw wiary ustawodawcy w skuteczność bardzo surowych kar grzywien”²⁰. Taka „dychotomia”, prowadzi do naruszenia zasady równości, spójności

¹⁸ *Ibidem*, s. 165.

¹⁹ Por. Komisja ds. Reformy prawa karnego: Założenia ustawodawstwa karnego (maszynopis), s. 10–11, cyt. za J. Szumski, *O celowości recepcji systemu grzywien stawek dziennych*, PiP 1991, nr 2, s. 73.

²⁰ M. Melezini, *Punitivność wymiaru sprawiedliwości w Polsce w XX wieku*, Białystok 2003, s. 178.

i komunikatywności systemu prawa karnego. W doktrynie, już na gruncie k.k. z 1969 r. krytycznie opowiedziano się przeciwko karze grzywny określonej kwotowo, z jednoczesnym wskazaniem walorów kary grzywny w stawkach dziennych. Podkreślając w literaturze fachowej walory kary grzywny, wskazano m.in. na:

- a) indywidualizowanie kary;
- b) maksymalną obiektywizację procedury wymiaru wysokości kary grzywny (wyraźne instytucjonalne wyodrębnienie zagadnień związanych z sytuacją majątkową sprawcy niejako zmusza sąd do bardzo szczegółowego rozważenia wszystkich okoliczności, co pozwala na bardziej precyzyjne określenie stawki dziennej dla konkretnego przypadku);
- c) proporcjonalność do popełnionego czynu zabronionego;
- d) odporność na inflację;
- e) uwzględnienie stanu majątkowego skazanego;
- f) lepszą ochronę praw obywatela;
- g) zapobieganie beztrące sądu;
- h) brak problemów natury praktycznych na gruncie obowiązującego k.k.;
- i) uwzględnienie zasady równości prawa²¹.

Nie ulega wątpliwości, że kara grzywny określona kwotowo stwarza wiele problemów natury praktycznej, przede wszystkim, problem nieokreślenia dolnej granicy tej kary²², zbyt wysokie określenie

²¹ Z. Siwik., *Polskie projekty wymiaru kary grzywny w systemie stawek dziennych*, Prawo CXXV, Wrocław 1985, s. 40; tegoż, *Praktyczne znaczenie dyrektywy dotyczącej wymiaru kary grzywny [art. 50 § 3 k.k.] na tle koncepcji stawek dziennych*, Pal. 1983, nr 5/6, s. 102–114; tegoż, *O większą rolę grzywny samoistnej w polskim prawie karnym*, PPIa 1985, nr 20; J. Wojciechowska, *O grzywnie w ujęciu austriackiego kodeksu karnego*, PiP 1981, nr 8, s. 108–114; M. Melezini, *O grzywnie samoistnej. Uwagi de lege ferenda*, NP 1982, nr 5/6, s. 113–118; tejsze, *W sprawie reformy kary grzywny*, PPK 1993, nr 9, s. 15–29; tegoż, *Punitive wymiaru...*, s. 177. Zob. także W. Szkotnicki, *Nowa regulacja kary grzywny w projektowanych zmianach prawa karnego*, Prok. i Pr. 1995, z. 5; A. Zoll, *Spółeczny projekt nowelizacji KK*, GP 1991, nr 20.

²² Wydawałoby się, iż rozwiązaniem problemu mogłoby być określenie minimalnej granicy w wysokości 100 zł. Stanowisko takie uzasadnione byłoby przyjęciem przez kodeks karny założeniem, że najniższa liczba stawek dziennych wynosi 10, a najniższa wartość jednej stawki dziennej wynosi 10 zł (J. Majewski, *O niektórych wątpliwościach związanych z wykładnią przepisów dotyczących orzekania kary grzywny w nowym kodeksie karnym*, Palestra 1998, nr 3–4, s. 9; K. Buczkowski, *Przestępstwa giełdowe – nowa regulacja prawna*, PPK 1998, nr 18, s. 39; V. Konarska-Wrzosek, *Projektowane zmia-*

górną granicę tej kary czy problemy praktyczne w przypadku zbiegu przestępstw.

Liczba zagrożeń tzw. terminową karą pozbawienia wolności w sankcjach karnych jest bardzo duża. Razi samoistne występowanie tej kary. Uwaga powyższa dotyczy w szczególności sankcji karnej za typ uprzywilejowany, którego elementem uprzywilejowującym jest nieumyślność²³. Takie rozwiązanie niewątpliwie kłóci się z zasadą *ultima ratio* kary pozbawienia wolności.

Niestety, powyższe uwagi skłaniają do ogólnego wniosku, że system sankcji karnych w pozakodeksowym prawie karnym gospodarczym cechuje represyjność. Okazuje się, że represja karna jest nieadekwatna do ciężkości przestępstw gospodarczych. Represja znajduje swój wyraz w szczególności w sięganiu do kar najsurowszych czy określaniu górnych granic kar zbyt wysoko. Okazuje się, że ten system sankcji karnych pozakodeksowego prawa karnego gospodarczego ma niewiele wspólne-

---

ny w prawie karnym w zakresie kary grzywny i dyrektyw jej wymiaru, PiP 2001, nr 2, s. 48 i n.; W tym miejscu należy nadmienić, iż w 2000 r. trwały prace nad projektem przewidującym rozwiązanie poruszanego problemu. Obszernie na temat pisała: V. Konarska-Wrzosek, *Projektowane...*). Takie rozwiązanie można by przyjąć w przypadku, gdyby stosowało się przepisy części ogólnej kodeksu karnego na podstawie art. 116 k.k. W doktrynie zarysował się spór w przedmiocie minimum grzywny, z uwagi na treść obowiązującego do dzisiaj przepisu art. 11 § 2 przepisów wprowadzających k.k. Niektórzy autorzy stoją na stanowisku, że dolny próg ustawowego zagrożenia grzywną wynosi 1 zł, a inni, że należy zastosować system mieszany i niesprecyzowaną dolną granicę określić w systemie stawek dziennych (V. Konarska-Wrzosek, *Projektowane...*). Niektórzy autorzy rozpatrują to zagadnienie, biorąc pod uwagę górną granicę kary grzywny grożącej za wykroczenie i wysuwając tym samym postulat, aby kara taka nie była niższa niż 5 tys. zł. W stosunku do pozostałych grzywien, a więc nieokreślonych kwotowo będą obowiązywały przepisy kodeksu karnego. Potwierdził to SN w wyroku z 2 sierpnia 2003 r. w stosunku do nieobowiązującej już ustawy z 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Sąd Najwyższy stwierdził, że: „grzywny przewidziane w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii nie zostały określone kwotowo, co oznacza, że nie ma do nich zastosowania art. 11 § 2 przepisów wprowadzających kodeks karny, lecz art. 11 § 1 tych przepisów, który stanowi, iż sąd, wymierzając grzywnę przewidzianą w ustawach szczególnych, orzeka według zasad określonych w kodeksie karnym, a więc zgodnie z art. 33 § 3 k.k. winien wymierzyć ją w stawkach dziennych”.

²³ O karze pozbawienia wolności w sankcji karnej za przestępstwa popełnione nieumyślnie zob. Z. Siwik, *O większą rolę grzywny samoistnej w polskim prawie karnym*, PPIA 1985, nr 20, s. 159; B. Mąkosa, *Ustawowy i sędziowski wymiar kary za przestępstwa nieumyślne*, PiP 1979, nr 4.

go z systemem sankcji karnych k.k. z 1997 r. czy k.k.s. z 1999 r. Z jednej strony, jak słusznie podkreśla M. Melezini, mamy „k.k. z 1997 r. oparty m.in. na odrzuceniu założenia dominującego w powojennym prawie karnym, iż efektywność zwalczania przestępczości zależna jest w decydującym stopniu od surowości represji karnej”²⁴, a z drugiej prawo karne gospodarze pozakodeksowe na takim założeniu oparte.

Wątpliwości wzbudza nieadekwatność sankcji karnej co do stadalnej formy – przygotowania. Uwaga powyższa dotyczy art. 57 ust. 3 i art. 57 ust. 4 ustawy o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz produktach krajowych. Ta nieprawidłowość sankcji karnej, wyraża się w tym, że ustawodawca przewidział taki sam schemat sankcji karnej, o takich samych granicach kar za przygotowanie jak za dokonanie. Klauzula karalności przygotowania powinna przewidywać łagodniejszą karę w stosunku do przestępstwa, do którego się odnosi. Po drugie, niezgodność sankcji karnej wyraża się w naruszeniu zasad techniki prawodawczej poprzez nieprawidłowe wyznaczenie sankcji karnej. Chodzi tu o odesłanie do przepisu zawierającego już odesłanie (naruszenie par. 78 ust. 2 ZTP).

Podobne wątpliwości należy odnieść również do tych zachowań, które zostały stypizowane w taki sam sposób. Jako przykład można wskazać na:

a) przestępstwo udaremnienia i utrudnienia czynności kontrolnych, sankcje karne za popełnienie tego czynu zabronionego kształtują się w sposób następujący:

– w ustawie o wyrobach medycznych (art. 86) – sankcja alternatywna: „...podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do lat 2”;

– w ustawie Prawo farmaceutyczne (art. 132) – sankcja alternatywno-kumulatywna: „podlega grzywnie albo karze pozbawienia wolności do lat 2 albo obu tym karom łącznie”;

– w ustawie o inspekcji handlowej (art. 39) – zachowanie to stanowi już *wykroczenie* zagrożone alternatywnie karą aresztu albo karą grzywny do 5000 tys. zł.

---

²⁴ M. Melezini, *Punitivność...* s. 168. Kształt sankcji karnych w prawie karnym gospodarczym pozakodeksowym ukierunkowany podobnie jak w przypadku sankcji karnych k.k. z 1997 r. powinien zostać na ograniczeniu kary pozbawienia wolności, co pozostawałoby, jak wskazuje M. Melezini, w zgodzie z polityką państw europejskich.

b) nielegalne użycie zastrzeżonego określenia. Sankcje karne za naruszenie tego przestępstwa w różnych ustawach kształtują się w sposób następujący:

– w ustawie Prawo bankowe – art. 171 ust. 2: „podlega grzywnie do 5 mln zł i karze pozbawienia wolności do lat 3”;

– w ustawie o udostępnianiu informacji gospodarczych (art. 35): „podlega grzywnie do 5 mln zł, albo karze pozbawienia wolności do lat 3, albo obu tym karom łącznie”;

– w ustawie o funduszach inwestycyjnych (art. 296): „podlega grzywnie do 1 mln zł albo karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie”;

– w ustawie o pracowniczych programach emerytalnych (art. 50): „podlega grzywnie do 1 mln lub karze pozbawienia wolności do lat 3”;

– w ustawie o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (art. 215): „podlega grzywnie lub karze pozbawienia wolności do lat 2”.

Na koniec analizę sankcji karnej uzupełnić należy, ze względu na zgodność z zasadami techniki prawodawczej (ZTP). Niezgodności z regułami ZTP mają charakter powtarzalny. Chodzi tu o następujące błędy legislacyjne.

a) niezgodną kolejność kar stanowiących element sankcji karnej z abstrakcyjnym stopniem dolegliwości kar, tworzących kodeksowy katalog kar (art. 32 k.k. z 1997 r.), tj. począwszy od kary najmniej dolegliwej, a skończywszy na karze najbardziej dolegliwej. Nie ulega wątpliwości, że takie sankcje karne kłócą się z obowiązującą zasadą stopniowania rodzaju środków karnych oraz priorytetu kar wolnościowych²⁵. Przykładem nieprawidłowo ukształtowanej sankcji karnej jest np. art. 267a (nadużycie zaufania na szkodę spółdzielni) ustawy Prawo spółdzielcze: „...podlega karze pozbawienia do lat 5 i grzywnie”;

b) posługiwanie się w sposób nieprawidłowy związkami wyrazowym „kara grzywny”, „kara pozbawienia wolności”. Takie „rozdzielenie w przepisach szczególnych związku wyrazowego »kara grzywny« ustanowionego w art. 32 k.k. z 1997 r. (1997 r. – dop. O.W.) jest niewytlumaczalne ani względami prawnymi, ani lingwistycznymi”²⁶. Ta eliminacja

²⁵ Zob. także A. Marek, *Problemy regulacji prawnej i orzekania kary grzywny*, PiP 2003, nr 2, s. 13–24.

²⁶ A. Dermont, *Terminologia i styl nowych ustaw karnych (wybrane zagadnienia)*, WPP 1998, nr 1–2 (205–206), s. 103.

określenia „kara” ze zwrotu „kara grzywny”, prowadzić może do niekonsekwencji wyrażającej się w błędnej interpretacji dokonanej przez użytkownika tego przepisu karnego. Problem ten nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji, gdy w jednym rozdziale ustanowione zostały przepisy karne przewidujące w sankcji jednorodzącej karę grzywny określoną kwotowo i przepisy przewidujące sankcje administracyjne wyrażające się w „karze pieniężnej”;

c) wyznaczenie sankcji karnej poprzez odesłanie do innego przepisu karnego. Chodzi tu o naruszenie reguły zawartej w § 78 ust. 2 ZTP. Za przykład naruszenia reguły zawartej w § 78 ust. 2 ZTP można wskazać art. 171 ust. 3 Prawa bankowego. Ta niezgodność przepisu art. 171 ust. 3 wyraża się w tym, że ten przepis karny odsyła do art. 171 ust. 2, podczas gdy art. 171 ust. 2 odsyła do art. 171 ust. 1;

d) nieprawidłowe posłużenie się spójnikami „lub” i „albo”. Wada ta widoczna jest przy schemacie sankcji alternatywnej (naruszenie reguły z § 79 ust. 1 pkt 1 ZTP). Z brzmienia § 79 ust. 1 pkt 1 ZTP wynika, że redakcja sankcji alternatywnej powinna być następująca: „...podlega karze... albo karze... albo karze ...”²⁷. Tymczasem ten wadliwy schemat sankcji alternatywnej przedstawia się w sposób następujący: „podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2” (art. 126 Prawa farmaceutycznego). Taka redakcja sankcji karnej, poza brakiem spójnika „albo” pomiędzy „grzywną” a „karą ograniczenia wolności”, ma jeszcze jedną wadę – brak rzeczownika „kara” w odniesieniu do grzywny i pozbawienia wolności (por. pkt b)²⁸.

IV. Propozycje *de lege ferenda*

Z przeprowadzonej analizy wynika, że system sankcji karnych gospodarczych dotknięty jest licznymi wadami. Charakter wad jest zróżnicowany. System sankcji karnych gospodarczych cechuje nadmierna „kazuistyka” (liczne odmiany sankcji karnych w ramach tego samego

²⁷ S. Wronkowska, M. Zieliński, *Komentarz do zasad techniki prawodawczej*, Warszawa 2004, s. 176–177; *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz do rozporządzenia*, pod red. J. Warylewskiego, Warszawa 2003, s. 336–340.

²⁸ A. Dermont, *Przestępstwa gospodarcze w kodeksie spółek handlowych – wybrane zagadnienia*, Prok. i Pr. 2001, nr 10, s. 85–86.

rodzaju sankcji). Widoczny jest brak przejrzystości i komunikatywności. Wadliwość systemu sankcji karnych wyraża się również w nieadekwatności sankcji karnej do dyspozycji karnej. Razi represyjny charakter systemu sankcji karnych. Za szczególnie rażące uznać należy obecność kary pozbawienia wolności. W wielu wypadkach ograniczyło to występowanie kary grzywny i kary ograniczenia wolności. To właśnie kara grzywny w odniesieniu do przestępczości gospodarczej powinna stanowić zdecydowaną większość. Taki stan normatywny kłóci się z leżącym u podstaw obecnie obowiązującej kodyfikacji karnej założeniem, że kara grzywny powinna być częstsza w stosunku do drobnej przestępczości. W zasadzie brak jest sankcji karnej, która pozbawiona byłaby jakiegokolwiek wady przedstawionej w części trzeciej opracowania. Zachodzi konieczność przeprowadzenia głębokiej nowelizacji systemu sankcji karnych. Konieczność wyeliminowania licznych niespójności wydaje się rzeczą pożądaną i naturalną. Zabieg taki może zostać osiągnięty nie tylko poprzez uporządkowanie sankcji karnych gospodarczych, ale również właściwy ich dobór, mając w szczególności na uwadze osłabienie represji karnej. Dziwi fakt braku nowelizacji, pomimo „tego dramatycznego stanu normatywnego” prawa karnego gospodarczego pozakodeksowego. Niestety, nowelizacja przepisów karnych gospodarczych jest częstokroć pomijana przy okazji licznych nowelizacji prawa karnego *sensu stricte* i ich prób. Proponuje się następujący kierunek zmian legislacyjnych:

a) redukcję niektórych przepisów karnych z jednoczesną kodyfikacją. Chodzi o redukcje tych stanów karalnych, które są powtarzane w wielu ustawach karnych pozakodeksowych (np. „nielegalne użycie zastrzeżonej nazwy”).

b) dekryminalizację częściową np. niezłożenie rocznego sprawozdania finansowego do ogłoszenia (obecnie występki z art. 79 pkt 3 ustawy o rachunkowości);

c) uporządkowanie schematów sankcji karnych poprzez rezygnację z niektórych odmian (zabieg taki spowoduje przejrzystość systemu sankcji karnych; zwiększy stopień określoności, dokładności i efektywności. Zmniejszenie liczby schematów sankcji karnej nie naruszy zasady indywidualizacji sankcji karnej za czyny karalne);

d) eliminację sankcji kumulatywnej poprzez zamianę na sankcje karną alternatywno-kumulatywną;

e) eliminację sankcji jednorodnej z karą pozbawienia wolności poprzez zamianę na sankcję alternatywno-kumulatywną (z karą grzywny i karą pozbawienia wolności) lub sankcję alternatywną (z karą grzywny, karą ograniczenia wolności, karą pozbawienia wolności);

f) ujednoczenie schematów sankcji pozakodeksowego prawa karnego gospodarczego z systemem sankcji części szczególnej k.k. z 1997 r.

g) zastąpienie kary grzywny określonej kwotowo, karą grzywny wymierzaną w stawkach dziennych, przy jednoczesnym rozszerzeniu zakresu zastosowaniu art. 307 k.k. z 1997 r. (grzywna do 2000 stawek dziennych);

h) rezygnację z kary pozbawienia wolności przy typach nieumyślnych;

i) ograniczenie kary pozbawienia wolności jako elementu sankcji karnej na rzecz kary ograniczenia i kary grzywny;

j) rozszerzenie zakresu stosowania w sankcji karnej, kary grzywny (jako kary samoistnej) i kary ograniczenia wolności;

k) obniżenie granic kar, stanowiących element sankcji karnej;

l) modyfikację art. 39 k.k. z 1997 r., przez uzupełnienie katalogu środków karnych o nowe lub wprowadzenie klauzuli „inne środki określone ustawą”;

m) modyfikację sankcji karnych w celu usunięcia naruszenia dyspozycja karna – sankcja karna;

n) usunięcie typowych niezgodności z Zasadami Techniki Prawodawczej;

Powyższe propozycje *de lege ferenda* stanowią podstawę uporządkowania systemu sankcji karnych i zbliżenie ich kształtem do systemu sankcji karnych w kodeksie karnym. Dopiero taki spójny system sankcji karnych będzie dawał możliwość ukształtowania „wzorca” modelu sankcji karnej gospodarczej.

Tabela 1. Wykaz pozakodeksowych przepisów karnych (zakres analizy)

Ustawa	
Alk.Etyl.	Wyrób alkoholu etylowego oraz wytwarzanie wyrobów tytoniowych (Art. 12–14a), ustawa z 2.03.2001 r., Dz.U. 2001, Nr 31, poz. 353
Azbest	Zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest (Art. 7b), ustawa z 19.06.1997 r., Dz.U. 2004, Nr 3, poz. 20
Banki Hip.	Listy zastawne i banki hipoteczne (Art. 37), ustawa z 29.08.1997 r.; Dz.U. 2003, Nr 99, poz. 919
Domy Składowe	Domy składowe oraz zmiana Kodeksu cywilnego, Kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw (Art. 67–68), ustawa z 16.11.2000 r., Dz.U. 2000, Nr 114, poz. 119.
Dor.Pod.	Doradztwo podatkowe (Art. 81–82), ustawa z 5.07.1996 r., Dz.U. 2008, Nr 73, poz. 443
Dział.Ubezp.	Działalność ubezpieczeniowa (Art. 224–232), ustawa z 22.05.2003 r., Dz.U. 2003, Nr 124, poz. 115
Elektr.Ins.Pł.	Elektroniczne instrumenty płatnicze (Art. 71–73), ustawa z 12.09.2002 r., Dz.U. 2002, Nr 169, poz. 1385
Fund.Inwest.	Fundusze inwestycyjne (Art. 287–299), ustawa z 27.05.2004 r., Dz.U. 2004, Nr 146, poz. 1546
Giełdy	Giełdy towarowe (Art. 57–61a), ustawa z 26.10.2000 r., Dz.U. 2005, Nr 121, poz. 1019
IKE	Indywidualne konta emerytalne (Art. 40) ustawa z 20.04.2004 r., Dz.U. 2004, Nr 116, poz. 1205
Ins.Fin.	Obrót instrumentami finansowymi (Art. 183–184), ustawa z 29.07.2005 r., Dz.U. 2005, Nr 183, poz. 1538
Ins. Handlowa	Inspekcja Handlowa (Art. 38–39), ustawa z 15.12.2000 r., Dz.U. 2001, Nr 4, poz. 25
Kosmetyki	Kosmetyki (Art. 14), ustawa z 30.03.2001 r., Dz.U. 2001, Nr 42, poz. 473
Kred.Kons.	Kredyt Konsumentcki (Art. 18a), ustawa z 20.07.2001 r. Dz.U. 2001, Nr 100, poz. 1081; Art. 116–122 ¹
KSH	Kodeks Spółek Handlowych (Art. 585–592), ustawa z 15.09.2000 r., Dz.U. 2000, Nr 94, poz. 1037
Mat.Rozm.	Leśny materiał rozmnożeniowy (Art. 53–54), ustawa z 18.07.2001 r., Dz.U. 2001, Nr 73, poz. 1800

Ustawa	
Mat.Wyb.	Wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym i policyjnym (Art. 36–39), ustawa z 22.06.2001 r., Dz.U. 2001, Nr 67, poz. 679
Nad.Kap.	Nadzór nad rynkiem kapitałowym (Art. 45–47), ustawa z 29.07.2005 r., Dz.U. 2005, Nr 183, poz. 1537
Nap.Spir.	Wybór napojów spirytusowych oraz rejestracja i ochrona oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych (Art. 41–45), ustawa z 18.10.2006 r., Dz.U. 2006, Nr 208, poz. 1539
Narkomania	Przeciwdziałanie narkomanii (Art. 53–74), ustawa z 29.07.2005 r., Dz.U. 2005, Nr 179, poz. 1485 – j.t.
Obligacje	Obligacje (Art. 38–41, Art. 43, Art. 43a), ustawa z 29.06.1995 r., Dz.U. 2001, Nr 120, poz. 1300
Obrót	Obrót z zagranicą towarami technologiami i usługami o charakterze strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz zmiana niektórych ustaw (Art. 33), ustawa z 29.11.2000 r., Dz.U. 2004, Nr 229, poz. 2315
Odpady	Odpady (Art. 69–78), ustawa z 27.04.2001 r., Dz.U. 2007, Nr 39, poz. 251
Oferta.Publ.	Oferta publiczna i warunki wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz spółki publiczne (Art. 99–104), ustawa z 29.07.2005 r., Dz.U. 2005, Nr 183, poz. 1539
Ogr. Dział. Gosp.	Ograniczenie prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Art. 14–15), ustawa z 21.08.1997 r., Dz.U. 2006, Nr 216, poz. 1584
Ord.Pod.	Ordynacja podatkowa (Art. 306), ustawa z 29.08.1997 r., Dz.U. 2005, Nr 8, poz. 60
Org. Gen.	Organizmy genetycznie zmodyfikowane (Art. 58–65), ustawa z 22.06.2001 r., Dz.U. 2007, Nr 36, poz. 233
Org.Fun.Em.	Organizacja i funkcjonowanie funduszy emerytalnych (Art. 215–222), ustawa z 28.08.1997 r., Dz.U. 2004, Nr 159, poz. 1667
Ostat.Rozr.	Ostateczność rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasady nadzoru nad tymi systemami (Art. 24–25), ustawa z 24.08.2001 r., Dz.U. 2001, Nr 123, poz. 1351
Ozon	Postępowanie z substancjami zubożającymi warstwę ozonową (Art. 36–38), ustawa z 4.20.2004 r., Dz.U. 2004, Nr 121, poz. 1263

Ustawa	
PodpisEl.	Podpis elektroniczny (Art. 45–53), ustawa z 18.09.2001 r., Dz.U. 2001, Nr 130, poz. 1450
Pośr.Ubezp.	Pośrednictwo ubezpieczeniowe (Art. 47–48), ustawa z 22.05.2003 r., Dz.U. 2003, Nr 124, poz. 1154
Pr. Łow.	Prawo łowieckie (Art. 51–53), ustawa z 13.10.1995 r., Dz.U. 2005, Nr 127, poz. 1066
Pr.Autor.	Prawo autorskie i pokrewne (Art. 116–122 ¹), ustawa z dnia 4.02.1994 r., Dz.U. 2006, Nr 80, poz. 631
Pr.Ban.	Prawo bankowe (Art. 171), ustawa z 29.08.1997 r., Dz.U. 2002, Nr 72, poz. 665
Pr.Bud.	Prawo budowlane (Art. 90–93), ustawa z 7.07.1994 r., Dz.U. 2006, Nr 156, poz. 118 – j.t.
Pr.Czek.	Prawo czekowe (Art. 61), ustawa z 28.04.1936 r., Dz.U. 1936, Nr 37, poz. 283
Pr.Far.	Prawo farmaceutyczne (Art. 124–133), ustawa z dnia 6.09.2001 r., Dz.U. 2008, Nr 45, poz. 271
Pr.Geol.Gor.	Prawo geologiczne i górnicze (Art. 118–127), ustawa z 4.02.1994 r., Dz.U. 2005, Nr 228, poz. 1947– j.t.
Pr.Przem.	Prawo własności przemysłowej (Art. 303–310), ustawa z 30.06.2000 r., Dz.U. 2003, Nr 119, poz. 1117
Pr.Społ.	Prawo spółdzielcze (Art. 267a–267d), ustawa z 16.09.1982 r., Dz.U. 2005, Nr 1, poz. 1024
Pr.Tel.	Prawo telekomunikacyjne (Art. 208), ustawa z 16.07.2004 r. Dz.U. 2004, Nr 171, poz. 1800
Pr.Upadł.	Prawo upadłościowe i naprawcze (Art. 522–523), ustawa z 28.02.2003 r., Dz.U. 2003, Nr 60, poz. 535
Prep.Chem.	Substancje i preparaty chemiczne (Art. 34–39), ustawa z 11.01.2001 r., Dz.U. 2001, Nr 11, poz. 84
Prod. Zwierz.	Produkty pochodzenia zwierzęcego (Art. 25), ustawa z 16.12.2005 r., Dz.U. 2006, Nr 17, poz. 127
Przeciw.	Przeciwdziałanie wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałanie finansowaniu terroryzmu (Art. 35–37a), ustawa z 16.11.2000 r., Dz.U. 2003, Nr 153, poz. 1505
Przeciw. Prakt.	Przeciwdziałanie nieuczciwym praktykom rynkowym (Art. 16), ustawa z 23.08.2007 r., Dz.U. 2007, Nr 171, poz. 1206

Ustawa	
Rach.	Rachunkowość (Art. 77–79), ustawa z 29.09.1994 r., Dz.U. 2002, Nr 76, poz. 694
Pracown.	Pracownicze programy emerytalne (Art. 50), ustawa z 20.04.2004 r., Dz.U. 2004, Nr 116, poz. 1207
Rozw.Spor.	Rozwiązywanie sporów zbiorowych (Art. 26), ustawa z 23.05.1991 r., Dz.U. 1991, Nr 55, poz. 236
Spół.Europ.	Europejskie zgrupowanie interesów gospodarczych i spółka europejska (Art. 122–133), ustawa z 4.03.2005 r., Dz.U. 2005, Nr 62, poz. 551
Spółdz. Europ.	Spółdzielnia europejska (Art. 105–111), ustawa z 22.07.2006 r., Dz.U. 2006, Nr 149, poz. 1077
Sys.Zgod.	System oceny zgodności (Art. 45–48), ustawa z 30.08.2002 r., Dz.U. 2004, Nr 204, poz. 2087
Sys.Mon. Paliw	System monitorowania i kontrolowania jakości paliw (Art. 31–35), ustawa z 25.08.2006 r., Dz.U. 2006, Nr 169, poz. 1200
Udost.Inf.	Udostępnianie informacji gospodarczych (Art. 34–40), ustawa z 14.02.2003 r., Dz.U. 2003, Nr 50, poz. 424
Usł.Det.	Usługi detektywistyczne (Art. 44–46), ustawa z 6.07.2001 r., Dz.U. 2002, Nr 12, poz. 110
Usł.Elekt.	Ochrona niektórych usług świadczonych drogą elektroniczną opartych lub polegających na dostępie warunkowym (Art. 6–9), ustawa z 5.07.2002 r., Dz.U. 2002, Nr 126, poz. 1068
Wyp. Morskie	Wyposażenie morskie (Art. 15–18), ustawa z 30.04.2004 r., Dz.U. 2004, Nr 93, poz. 899
Wyr.Med.	Wyroby medyczne (Art. 36–38), ustawa z 20.04.2004, Dz.U. 2004, Nr 93, poz. 896
Wyr.Weter.	Wyroby stosowane w medycynie weterynaryjnej (Art. 18), ustawa z 20.04.2004 r., Dz.U. 2004, Nr 93, poz. 893
Wyr.Win.	Wyrób i rozlew wyrobów winiarskich, obrót tymi wyrobami i organizacja rynku wina (Art. 29–33), ustawa z 22.01.2004 r., Dz.U. 2004, Nr 34, poz. 292
Zwal.Kon.	Zwalczanie nieuczciwej konkurencji (Art. 23–24a, Art. 27), ustawa z 16.04.1993 r., Dz.U. 2003, Nr 153, poz. 1503–j.t.

Tabela 2. Sankcja jednorodajowa – kara grzywny w stawkach dziennych

Leśny materiał rozmnożeniowy	art. 54
Ochrona niektórych usług świadczonych drogą elektroniczną opartych lub polegających na dostępie warunkowym	art. 7 ust. 2
Odpady	art. 69 ust.1 i 2
Organizmy genetycznie zmodyfikowane	art. 27
Prawo farmaceutyczne	art. 128, art. 129 ust. 1 i 2, art. 129a ust. 1 i 2, art. 129b, art. 130, art. 131 ust. 1 i 2, art. 132e
Prawo własności przemysłowej	art. 304 ust. 3, art. 305 ust. 2,
Przeciwdziałanie wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałanie finansowaniu terroryzmu	art. 35 ust. 3, art. 37a ust. 1 i 2
Substancje i preparaty chemiczne	art. 34 pkt i. j
System monitorowania i kontrolowania jakości paliw	art. 32, art. 33 ust. 1, 2, 3, 5, 5, 6, art. 34 ust. 1 i 2
System oceny zgodności	art. 45, art. 46, art. 47, art. 47a, art. 47b
Wyroby medyczne	art. 81, art. 82 ust. 1 i 2, art. 83 ust. 1 i 2, art. 84
Wyroby stosowane w medycynie weterynaryjnej	art. 18

Tabela 3. Sankcja jednorodajowa – kara grzywny kwotowa²⁹

Kara grzywny do 20 tys. zł	art. 219a (Org.Fun.Em.)
Kara grzywny do 25 tys. zł	art. 68 (Domy Składowe), art. 99 ust. 3 (Oferta.Publ.)
Kara grzywny od 10 tys. zł do 25 tys. zł	art. 31 ust. 4 (Sys.Mon.Paliw)
Kara grzywny do 30 tys. zł	art. 46 (PodpisEl.); art. 36, art. 37 ust. 1 i 2, art. 38, art. 39, art. 40 (Udost.Inf.)
Kara grzywny do 50 tys. zł	art. 81 ust. 1 i 2 (Dor.Pod.)
Kara grzywny od 25 tys. zł do 250 tys. zł	art. 31 ust. 5 (Sys.Mon.Paliw)

²⁹ Opracowanie własne.

Tabela 3 cd.

Kara grzywny do 250 tys. zł	art. 99 ust. 3 (Oferta.Publ.)
Kara grzywny do 0,5 mln zł	art. 25 ust. 1 i 2 (Ostat.Rozr.)
Kara grzywny do 1 mln zł	art. 71 ust. 1 i 2 (Elektr.Ins.Pł.); art. 217, art. 218 ust. 2, art. 219 ust. 1, art. 219 ust. 2, art. 219 ust. 2a, 3, art. 219 ust. 4, art. 221 (Org.Fun.Em); art. 45 (PodpisEL.)
Kara grzywny do 2 mln zł	art. 101 ust. 1 i 2 (Oferta.Publ.) art. 183 ust. 2 (Ins.Fin.)
Kara grzywny do 5 mln zł	art. 178 i art. 183 (Ins.Fin.); art. 24 ust. 1, 2 i 3 (Ostat. Rozr.)

Tabela 4. Sankcja jednorodajowa – kara pozbawienia wolności

Kara pozbawienia wolności do lat 2	art. 303 § 3 (Ord.Pod.)
do lat 3	art. 14 (Alk.Etyl.); art. 58 (Gieldy); art. 36 ust. 2 (Mat.Wyb.); art. 53 ust. 1, art. 57 ust. 2, 58 ust. 1, art. 62 ust. 1, art. 63 ust. 1 i 2 (Narkomania); art. 58 ust. 1, art. 59 ust. 2, art. 60, art. 61, art. 63, art. 64 (Org. Gen.); art. 118 ust. 1 (Pr.Geol. Gor.), art. 116 ust. 2 i art. 117 ust. 2 (Pr.Autor.), art. 35 ust. 1 i 2 (Prod.Zwierz.); art. 6 ust. 1 i 2 (Usł.Elekt.)
do lat 5	art. 14 (Ogr.Dział.Gosp.); art. 306 § 1 (Ord.Pod.); art. 59 ust. 5 (Org. Gen.); art. 53 (Pr. Łow.)
od 3 mies. do lat 5	art. 36 (Przeciw.); art. 16 ust. 1 i 2 (Przeciw.Prakt.); art. 7b ust. 1 i 2 (Azbest); art. 64 (Narkomania); 58 ust. 3 (Org. Gen.); 118 ust. 1; (Pr.Autor.); 522 ust. 1 i 2, 523 ust. 1 i 2 (Pr.Upadł.)
od 6 mies. do lat 5	art. 41 ust. 4, art. 42 ust. 3; art. 43 ust. 3 (Nap.Spir.); art. 303 § 3 (Ord.Pod.); art. 116 ust. 3 (Pr.Autor.); 305 ust. 3 (Pr.Przem.)
od 6 mies. do lat 8	art. 58 ust. 2, art. 62 ust. 2, art. 63 ust. 3 (Narkomania); art. 59 ust. 1 i art. 59 ust. 4 (Org.Gen.); art. 37 (Przeciw.); art. 6 ust. 3 (Przeciw.Prakt.); art. 24a (Zwal.Kon.)
od roku do lat 5	art. 118 ust. 2 (Pr.Autor.)
od roku do lat 10	art. 36 ust. 1 (Mat.Wyb.); art. 33 ust. 1 (Obrót); art. 59 ust. 1 (Narkomania)
od lat 2 do 12	art. 59 ust. 3 (Org.Gen.)
od lat 3	art. 59 ust. 2 (Narkomania)

Tabela 5. Sankcja alternatywna z dwoma rodzajami kar
kara grzywny w stawkach dziennych i kara ograniczenia wolności

Art. 78 ust. 2 i art. 79 (Rach); art. 61 ust. 2 (Pr.Czek); art. 26 ust. 1 i 2 (Rozw.Spor.); art. 267c Pr.Spół.

Tabela 6. Sankcja alternatywna z dwoma rodzajami kar
(kara grzywny w stawkach dziennych i kara pozbawienia wolności)

Kara grzywny w stawkach dziennych	kara pozbawienia wolności do lat 3	art. 231 ust. 1 (Dział.Ubezp.)
	kara pozbawienia wolności do lat 5	art. 231 ust. 1 (Dział.Ubezp.)
Kara grzywny w stawkach dziennych do 360 stawek dziennych	kara pozbawienia wolności do lat 2	art. 38 (Ins.Handl.)

Tabela 7. Sankcja alternatywna (kara grzywny „kwotowa” i kara pozbawienia wolności)

Kara grzywny [zł]	Kara pozbawienia wolności	
do 1 mln	do roku	art. 43 Elektr.Ins.Pł.
	do lat 2	art. 215 Org.Fun.Em.
	do lat 3	art. 289 ust. 1 (Fund.Inwest.); art. 220 ust. 1 (Org.Fun.Em.); art. 171 ust. 6 (Pr.Ban.); art. 40 ust. 1 i 2 (IKE); art. 50 ust. 1 i 2 (Pracown.)
do 5 mln	do lat 3	art. 288 (Fund.Inwest.)
	do lat 5	art. 287 (Fund.Inwest.); art. 216 (Org.Fun.Em.); art. 220 ust. 2 (Org.Fun.Em.); art. 218 ust. 1 (Org.Fun.Em.)
od 50 tys. do 0,5 mln	do lat 3	art. 31 ust. 1 i 2 (Sys.Mon.Paliw)
od 100 tys. do 1 mln	od 3 mies. do lat 5	art. 31 ust. 3 (Sys.Mon.Paliw)
od 0,5 mln	do lat 2	art. 171 ust. 7 (Pr.Ban.)

Tabela 8. Sankcja alternatywna z trzema rodzajami kar
(kara grzywny w stawkach dziennych, kara ograniczenia wolności i kara pozbawienia wolności)

Kara pozbawienia wolności	art. 588 i art. 589 (KSH); art. 131 (Spół.Europ.), art. 109 ust 1 i 2 (Spółdz.Europ.)
do 6 miesięcy	art. 12a ust. 1 i art. 13 (Alk.Etyl.); art. 227 ust. 2, art. 229, art. 230 ust. 1 i 2, art. 231 (Dział.Ubezp.); art. 586, art. 587 § 2, art. 590, art. 591, art. 592 (KSH); art. 44 ust. 1 (Nap.Spir.); art. 55 ust. 2, art. 56 ust. 2, art. 62 ust. 3, art. 68 (Narkomania); art. 40 ust. 1 i 2 (Obligacje); art. 14 ust. 2 (Ogr.Dział.Gosp.); art. 48 ust. 1 i 2 (Pośr.Ubezp); art. 52 (Pr. Łow.); art. 115 ust. 3 i 116 ust. 4, art. 118 ¹ ust. 2, art. 119 (Pr.Autor.); art. 91 i art. 91a (Pr.Bud.), art. 118 ust. 2 (Pr.Geol.Gor.); 303 ust. 1 (Pr.Przem.); art. 267b, art. 267d § 2 (Pr.Społ); art. 126, art. 127, art. 128, art. 129, art. 132 (Spół.Europ.); art. 106, 108, art. 110 ust. 1 i 2 (Spółdz.Europ.); art. 35 (Sys.Mon.Paliw); art. 85 (Wyr.Med.); art. 29 ust. 1 (Wyr.Win); art. 25 (Prod.Zwierz.)
do lat 2	art. 12a ust. 2 (Alk.Etyl.); art. 37 ust. 3 (Banki Hip.); art. 225 ust. 1 i 2, art. 226 ust. 1 i 2, art. 227 ust. 1, art. 228 (Dział.Ubezp.); art. 57, art. 59 ust. 1 i 2, art. 60 ust. 1 i 2 (Gieldy); art. 18a (Kred.Kons.); art. 41 ust. 1, 2 i 3, art. 42 ust. 1 i 2, art. 43 ust. 1 i 2, art. 44 ust. 2 (Nap.Spir.); art. 54 ust. 1 i 2, art. 57 ust. 1, art. 59 ust. 3, art. 60 (Narkomania); art. 33 ust. 2 (Obrót); art. 47 ust. 1 i 2 (Pośr.Ubezp.); 116 ust. 1, art.117 ust. 1, art. 118 ust. 3 (Pr.Autor); art. 90 (Pr.Bud.); art. 61 (Pr.Czek); art. 124, art. 124a ust. 1 i 2, art. 125, art. 126, art. 126a, art. 127 (Pr.Far); art. 118 ust. 2 (Pr.Geol.Gor.); art. 304 ust. 1 art. 304 ust. 2, art. 305 ust. 1 (Pr.Przem.); art. 267d § 1 (Pr.Społ.); art. 208 ust. 1 (Pr.Tel.); art. 34, art. 34b, art. 34d, art. 34f (Prep.Chem.); art. 25 (Prod.Zwierz.); art. 44, art. 46 ust. 1 i art. 46 ust. 2 (Ust.Det.); art. 78, art. 80 i art. 86 (Wyr.Med.); art. 29 ust. 2 (Wyr.Win); art. 23 ust. 1, art. 23 ust. 2, art. 24 (Zwal.Kon.); art. 67 (Domy Składowe); art. 14 ust. 3 (Kosmetyki); art. 587 § 1 (KSH); art. 37 i 38 (Mat.Wyib.)
do lat 3	art. 16 (Mat.Rozm.); art. 59 ust. 3 (Org. Gen.); art. 115 ust. 1 i 2, art. 118 ¹ ust. 1 (Pr.Autor.); art. 105 (Spół.Europ.)

Tabela 9. Sankcja alternatywno-kumulatywna (z karą grzywny w stawkach dziennych i karą pozbawienia wolności)

Kara grzywny w stawkach dziennych	Kara pozbawienia wolności do lat 2	art. 77 i art. 78 ust. 1 (Rach.); art. 79 (Wyr.Med.); art. 132 art. 132b, art. 132c, art. 132d (Pr.Far.)
	do lat 3	art. 47, art. 48, art. 49 ust. 1, art. 49 ust. 2, art. 49 ust. 3.U; art. 50 i art. 51 (PodpisEl); art. 132a (Pr.Far.)

Tabela 10. Sankcja alternatywno-kumulatywna (z karą grzywny „kwotową” i karą pozbawienia wolności)

Kara grzywny [zł]	Kara pozbawienia wolności	
do 1 mln	do lat 2	art. 99 ust. 1 i 2, art. 103 ust. 1, art. 104 ust. 1 (Oferta.Publ.) art. 296 (Fund.Inwest.); art. 56a ust. 1 i 2 (Gieldy)
	do lat 3	art. 179 (Ins.Fin.); art. 52 ust. 1 (PodpisEl.)
do 2 mln	do lat 3	art. 180 i art. 182 (Ins.Fin.)
	do lat 2	art. 40a i art. 41 (Obligacje)
	do lat 3	art. 34 i art. 35 (Udost.Inf.)
	do lat 5	art. 289 ust. 2, art. 290, art. 291, art. 292, art. 293, art. 294, art. 295 (Fund.Inwest.); art. 52 ust. 2 (PodpisEl.)
	od 3 mies.do lat 5	art. 181 ust. 1 (Ins.Fin.)
	od 6 mies. do lat 5	art. 101 ust. 1 i ust. 2 (Oferta.Publ.)
	od 6 mies. do lat 8	art. 181 ust. 2 (Ins.Fin.)

Tabela 11. Sankcja kumulatywna (z karą grzywny w stawkach dziennych i karą pozbawienia wolności)

Kara grzywny w stawkach dziennych	Kara pozbawienia wolności	
	do lat 3	art. 171 ust. 4 (Pr.Ban.)
	do lat 5	art. 224 ust. 1 i art. 224 ust. 2 (Dział.Ubezp.); art. 585 § 1 i art. 585 § 2 (KSH); art. 55 ust. 1 i art. 61 (Narkomania); art. 267a (Pr.Społ.); art. 107, art. 130 (Spół. Europ.)
	od 6 miesięcy do lat 8	art. 56 ust. 1 (Narkomania)
	od roku do lat 10	art. 56 ust. 3 (Narkomania)
	od lat 3	art. 53 ust. 2, art. 53 ust. 3 (Narkomania)

Tabela 12. Sankcja kumulatywna (z karą grzywny „kwotową” i karą pozbawienia wolności)

Kara pozbawienia wolności	Kara grzywny „kwotowa”	
	do lat 3	do 1 mln zł do 5 mln zł
	od 6 miesięcy do lat 5	do 50 tys. zł do 5 mln zł
		art. 171 ust. 5 (Pr.Ban.) art. 71 ust. 2; art. 71 ust. 3 w zw. z art. 71 ust. 2 (Elektr.Ins.Pł.); art. 171 ust. 1, art. 171 ust. 2, art. 171 ust. 3 (Pr.Ban.) art. 37 ust. 1 i art. 37 ust. 2 (Banki Hip.) art. 38 ust. 1, art. 38 ust. 2, art. 39 ust. 1, art. 39 ust. 2 (Obligacje)